

Kohtuasi C-625/20**Eelotsusetaotluse kokkuvõte vastavalt Euroopa Kohtu kodukorra artikli 98 lõikele 1****Saabumise kuupäev:**

19. november 2020

Eelotsusetaotluse esitanud kohus:

Juzgado de lo Social n.º 26 de Barcelona (Barcelona sotsiaalkohus nr 26)

Eelotsusetaotluse kuupäev:

13. oktoober 2020

Kaebaja:

KM

Vastustaja:

Instituto Nacional de la Seguridad Social (riigi sotsiaalkindlustusamet, INSS)

Põhikohtuasja ese

Käesoleva eelotsusetaotluse eesmärk on välja selgitada, kas Hispaania sotsiaalkindlustussüsteem diskrimineerib soo ja sooidentiteedi alusel ja on järelikult vastuolus liidu õigusnormidega, milles on välja kuulutatud meeste ja naiste võrdse kohtlemise põhimõte, kui see võimaldab tunnistada kokkusobivaks kaks erinevates sotsiaalkindlustuskeemides ette nähtud hüvitist, kuid keelab saada neid samas skeemis, isegi kui vastavate hüvitiste tekkimise tingimused on täidetud.

Eelotsusetaotluse ese ja õiguslik alus

- 1 ELTL artikli 267 alusel esitatakse käesolev eelotsusetaotlus, mille eesmärk on välja selgitada LGSS-i artikli 163.1 kehtivus meeste ja naiste võrdse kohtlemise põhimõtte seisukohast sotsiaalkindlustuse valdkonnas, ja teise võimalusena

tööhõive ja elukutse küsimustes, mitmes ühenduse direktiivis sätestatud tingimustel.

- 2 LGSS-i artiklis 163.1 on sätestatud, et kui ei ole sõnaselgelt sätestatud teisiti, on üldise sotsiaalkindlustussüsteemi pensionid kokkusobimatud, kui neid saab üks ja sama isik, ning see säte kohustab isikut, kellel on õigus kahele või enamale pensionile, valima neist ühe.
- 3 Siiski võimaldab Hispaania sotsiaalkindlustussüsteem ühelt poolt vanaduspensioni, püsiva töövõimetuse pensioni või toitjakaotuspensioni korral, kui asjaomane isik on tõendanud kindlustusperioode, mil järjest või vahelduvalt on tehtud sissemakseid rohkem kui ühte sotsiaalkindlustusskeemi, need perioodid, kui need ei kattu, pensioniõiguse saamiseks kokku liita ning vajaduse korral kindlaks määrata kindlustusaastate eest kohaldatav protsendimäär pensioni väljaarvutamiseks.
- 4 Teiselt poolt on kohtupraktika kohaselt kokkusobimatus piiratud ainult samas sotsiaalkindlustusskeemis ette nähtud hüvitistega, nii et see tunnistab eri sotsiaalkindlustusskeemidesse kuuluvate hüvitiste kokkusobivust.
- 5 Naiste esindatus eri sotsiaalkindlustusskeemides ei ole siiski sama, kuna see varieerub 95,60%-st koduabiliste eriskeemis kuni 7,97%-ni vahel söekaevanduste eriskeemis. Kahes kõige olulisemas skeemis: üldises sotsiaalkindlustussüsteemis (RGSS), mis hõlmab üldiselt mis tahes tootmissektori töötajaid, ja füüsilisest isikust ettevõtjate sotsiaalkindlustusskeemis (RETA), kuhu kuuluvad üldiselt mis tahes tootmissektori füüsilisest isikust ettevõtjad, on naistöötajate esindatus siiski vastavalt 48,09% ja 36,15%.
- 6 Järelikult, kui hüvitiste kokkusobivus on võimalik ainult eri skeemides (tavaliselt RGSS ja RETA) välja teenitud hüvitiste puhul ja meeste osakaal RETA-s on palju suurem kui naiste oma, siis on hüvitiste kokkusobivus meeste puhul palju reaalsem kui naiste puhul, millega rikutaks liidu õigusnormides välja kuulutatud meeste ja naiste võrdse kohtlemise nõuet sotsiaalkindlustuse valdkonnas ning võib olla ka tööhõive ja elukutse küsimustes.

Eelotsuse küsimused

1. - „Kas LGSS-i artiklis 163.1 sätestatud Hispaania õigusnorm hüvitiste kokkusobivuse kohta, mida on tõlgendatud kohtupraktikas ning mille kohaselt ei saa kokkusobivaks pidada kahte samas skeemis ette nähtud püsiva täieliku töövõimetuse hüvitist, samas kui tunnistatakse eri skeemides ette nähtud hüvitiste kokkusobivust, kuigi mõlemal juhul on need välja teenitud erinevate sissemaksete alusel, on vastuolus nõukogu 19. detsembri 1978. aasta direktiivi 79/7/EMÜ meeste ja naiste võrdse kohtlemise põhimõtte järkjärgulise rakendamise kohta sotsiaalkindlustuse valdkonnas artiklis 4 ning Euroopa Parlamendi ja nõukogu 5. juuli 2006. aasta direktiivi 2006/54/EÜ meeste ja naiste võrdsete võimaluste ja võrdse kohtlemise põhimõtte rakendamise kohta tööhõive ja elukutse küsimustes

(uuestisõnastamine) artiklis 5 sätestatud Euroopa õigusnormidega, kuna see Hispaania õigusnorm võib kaudselt diskrimineerida soo ja sooidentiteedi alusel, arvestades Hispaania eri sotsiaalkindlustuskeemide soolist koosseisu?

2. - Kui vastus esimesele küsimusele on eitav, siis „kas see Hispaania õigusnorm võib olla vastuolus eespool viidatud Euroopa õigusnormidega juhul, kui mõlemad hüvitised on seotud erinevate kahjustustega?“.

Viidatud liidu õigusnormid

ELTL artikkel 267.

Nõukogu 19. detsembri 1978. aasta direktiiv 79/7/EMÜ meeste ja naiste võrdse kohtlemise põhimõtte järkjärgulise rakendamise kohta sotsiaalkindlustuse valdkonnas: artiklid 1, 2, artikli 3 lõige 1 ja artikli 4 lõige 1.

Euroopa Parlamendi ja nõukogu 5. juuli 2006. aasta direktiiv 2006/54/EÜ meeste ja naiste võrdsete võimaluste ja võrdse kohtlemise põhimõtte rakendamise kohta tööhõive ja elukutse küsimustes (uuestisõnastamine): artikkel 1, artikli 2 lõike 1 punktid a, b ja f, ning artikkel 5.

Viidatud liikmeriigi õigusnormid

Kuninga 30. oktoobri 2015. aasta seadusandliku dekreediga 8/2015 heaks kiidetud üldise sotsiaalkindlustusseaduse (LGSS) konsolideeritud redaktsioon: eriti selle artikkel 163.1, aga ka selle artikkel 193.1 ja 26. üleminekusäte.

Kuninga 12. aprilli 1991. aasta dekreet 691/1991 sotsiaalkindlustuskeemide sissemaksete vastastikuse arvessevõtmise kohta: artiklid 1, 4.1 ja 5.

Tribunal Supremo (Hispaania kõrgeim kohus) sotsiaalkolleegiumi 14. juuli 2014. aasta kohtuotsus, mis tehti kohtupraktika ühtlustamiseks kassatsioonkaebuse (RCUD) nr 3038/2013 lahendamisel.

Põhikohtuasja asjaolude ja menetluse kokkuvõte

- 7 INSSi otsusega tunnistati kaebaja tavalise haiguse tõttu tema tavapärase haldusassistendi töö jaoks püsivalt täielikult töövõimetuks, õigusega saada vastavat hüvitist alates 19. novembrist 1998. Hüvitise baassumma arvutati välja ajavahemikus 1989. aasta maist kuni 1994. aasta aprillini kehtinud sissemaksebaaside alusel.
- 8 Kaebaja praegune tavapärase kutseala on madalama astme kutseala. Kaebaja ajutise töövõimetu periood algas 18. juulil 2016. INSSi provintsidirektoraat tegi 20. märtsil 2018 otsuse, millega tunnistas kaebaja püsivalt täielikult töövõimetuks, mis oli tingitud muust kui tööõnnetusest, õigusega saada vastavat hüvitist.

Baassumma arvutati välja ajavahemikul 2015. aasta veebruarist kuni 2017. aasta jaanuarini kehtinud sissemaksebaaside alusel.

- 9 Kuigi tunnustati kaebaja õigust saada need kaks hüvitist erinevate kutsealadega seoses, arvestades erinevaid haigusi ja erinevaid kindlustusperioode, ning hüvitiste summad arvutati välja erinevate baassummade alusel, leiab INSS, et need hüvitised on LGSS-i artikli 163.1 alusel kokkusobimatud.
- 10 Kõige asjakohasem kohtupraktika võimaldaks neid kahte püsiva täieliku töövõimetuse pensioni kokkusobivaks pidada, kui need oleks määratud erinevates pensioniskeemides.

Põhikohtuasja poolte peamised argumendid

- 11 Kaebaja leiab, et LGSS-i artikkel 163.1 ei ole tema suhtes kohaldatav, kuna see on tema arvates vastuolus Euroopa õigusnormidega, konkreetselt direktiivi 79/7/EMÜ artikliga 4 ja direktiivi 2006/54/EÜ artikliga 5.
- 12 Ta leiab eelkõige, et kuna naiste osakaal eriskeemides, eriti RETA-s on meeste omast palju väiksem (31. jaanuari 2020. aasta seisuga 36,15%), põhjustab hüvitiste kokkusobimatuse kord kaudset diskrimineerimist soo ja sooidentiteedi alusel, sest isegi kui see kord on näiliselt neutraalne, muudab see kokkusobivuse naiste jaoks keerulisemaks, kuna eriskeemides kindlustatud naised on meestega võrreldes palju vähem.
- 13 INSS väidab, et üks direktiividest, millele kaebaja tugineb, st direktiiv 2006/54 ei olnud käesolevas asjas isegi kohaldatav; et on vastuoluline saada kahte püsiva täieliku töövõimetuse hüvitist eri kutsealadega seoses, kui tavapärane kutseala saab põhimõtteliselt olla ainult üks, st viimane; et püsiva täieliku töövõimetuse teise pensioni määramiseks tuleb hinnata ka kahjustusi, mis õigustasid esimest pensioni; et õigusnormid võimaldavad eri kindlustusskeemidesse kuuluvaid sissemakseid arvesse võtta; ning et püsiva töövõimetuse pensionide kokkusobivuse eeskirjade praktilised tagajärjed on väga piiratud.

Eelotsusetaotluse põhjenduse kokkuvõte

- 14 Eelotsusetaotluse esitanud kohus leiab, et praegu kehtiv hüvitiste kokkusobivuse kord põhjustab kaudset soolist või sooidentiteedi alusel diskrimineerimist, mis on Euroopa Liidu õigusnormidega keelatud, kuna riigisisised õigusnormid takistavad kaebajale RGSS-is tagatud kahe püsiva täieliku töövõimetuse hüvitise kokkusobivust.
- 15 Kõige asjakohasemas kohtupraktikas on tõlgendatud LGSS-i artiklit 163.1. *a sensu contrario*, st et kaks eri skeemi (RGSS ja teine tavaliselt RETA) alusel tagatud hüvitist on kokkusobivad, tingimusel et igas skeemis tehtud sissemaksed

on hüvitise saamiseks piisavad, isegi kui need hüvitised on ette nähtud seoses samade kahjustustega.

- 16 Igal juhul oleks õigustatud nende kahe hüvitise kokkusobivaks tunnistamisest keelduda, kui need oleksid täielikult või osaliselt välja teenitud samade sissemaksetega. Seetõttu ei tunnistata eri kindlustuskeemide alusel tagatud hüvitisi kokkusobivaks ka juhul, kui ei ole tõendatud, et igasse skeemi on tehtud hüvitise saamiseks piisavaid sissemakseid. Kuid siin analüüsitaval juhul tõendab kaebaja, et ta on teinud eraldi sissemakseid, mis on piisavad nende kahe hüvitise saamiseks, arvestades nende määramise hetke, riske ja tema vanust riski realiseerumise hetkel.
- 17 Õigus saada püsiva täieliku töövõimetuse hüvitist, mida tunnustati 1999. aastal, tekkis ilmselgelt varasemate sissemaksete alusel. 2018. aasta hüvitise saamiseks ei olnud eelnevat sissemakseperioodi vaja, kuna see oli tingitud muust kui tööõnnetusest, vaid piisas sotsiaalkindlustussüsteemis kindlustatud olemisest. Kuigi 2018. aasta püsiv täielik töövõime oli tingitud tavalisest haigusest, tõendas kaebaja lisaks, et pärast 1999. aastat on tehtud kindlustusmakseid, mis on hüvitise saamiseks piisavad.
- 18 Siinne lahendus, st samast skeemist (tavaliselt RGSS) tuleneva hüvitiste kokkusobivaks tunnistamisest keelduda ja tunnistada kokkusobivaks eri skeemidest (üldjuhul RGSS ja RETA) tulenevad hüvitised, vaatamata sellele, et erinevad hüvitised on mõlemal juhul välja teenitud eraldiseisvate kindlustusmaksetega, tekitab kaudse soolise diskrimineerimise olukorra. Diskrimineerimine on keelatud direktiivi 79/7/EMÜ artikliga 4 ja juhul kui see direktiiv ei ole kohaldatav, siis direktiivi 2006/54/EÜ artikliga 5.
- 19 Hüvitiste kokkusobimatuse reegli kohaldamine on nimelt sooneutraalne, kuna see ei erista soo, vaid skeemi alusel. Kuid selle praktikas kohaldamine võib avaldada suuremat mõju naissoole või naiste sooidentiteedile, nagu näitab erinevate sotsiaalkindlustusskeemide soolise koosseisu analüüs. Keskendumine ainult RGSS-ile ja RETA-le, kuna nendes kindlustatute arv on kõige suurem, samas kui teised eriskeemid või -süsteemid on proportsionaalselt tõesti marginaalsed.
- 20 RGSS on süsteem, kuhu on koondunud suurema osa sektorite töötajad, enam kui 14,5 miljonit kindlustatut. Soo proportsioon on selles üsna tasakaalustatud: naiste osakaal on 48,09%. Seevastu RETA-s, kuhu kuuluvad suurema osa sektorite füüsilisest isikust ettevõtjaid ja milles on samuti suur hulk kindlustatuid – üle 3 miljoni, on sooline osakaal tasakaalust väljas, kuna naised moodustavad vaid 36,15%, mis ei vasta kuidagi naissoost elanike osakaalule terves riigis ja tööealises elanikkonnas.
- 21 Seepärast, kuna hüvitiste kokkusobivus on võimalik ainult eri skeemides (tavaliselt RGSS ja RETA) välja teenitud hüvitiste puhul ja meeste osakaal RETA-s on naiste omast palju suurem, võib sellest järeldada, et hüvitiste kokkusobivuse tunnustamine on meeste puhul palju reaalsem kui naiste puhul.

Hüvitiste kokkusobimatust käsitlevate õigusnormide kohaldamine seab ilma objektiivse põhjusega ebasoodsamasse olukorda rohkem naisi kui mehi.

- 22 Pealegi ei tähenda see mitte ainult kaudset soolist diskrimineerimist, vaid lisaks ning võimalik et peamiselt diskrimineerimist sooidentiteedi alusel, kuna naiste väiksem esindatus RETA-s näitab, et neil on raskem töötada füüsilisest isikust ettevõtjana, kuna naised on traditsiooniliselt ühiskonnas taandatud koduhooldaja ja koduhoidja rolli, mis ei ole veel täielikult kadunud. Eriti vanemate põlvkondade puhul, isegi kui nad on veel tööturul aktiivsed, sisenes naine tööturule hiljem, mõnikord siis, kui lapsed olid juba suureks kasvatatud, peamiselt osalise tööajaga töötades, et ühitada töötamist koduhooldusega, ja madalama kvalifikatsiooniga töökohtadel, kuna neil on vähem haridus- ja kutsealase karjääri võimalusi.
- 23 Seega on loogiline, et nii ebasoodsate asjaolude tõttu tulid naised tööturule peamiselt töötajatena, mitte aga füüsilistest isikutest ettevõtjatena, seda enam, et ühiskonnas traditsiooniline hooldaja roll raskendas nende juurdepääsu rahastamisele ja kapitalile, mis on vajalik füüsilisest isikust ettevõtjana tegutsemiseks.
- 24 Kõike eeltoodut arvestades tuleb esitada eelotsuse küsimus. Kuigi nii soolise kui ka sooidentiteedi alusel otsese või kaudse diskrimineerimise keeld on Euroopa Liidu õiguses piisavalt kinnistunud ja määratletud, on vaja Euroopa Liidu Kohtu otsust selle kohta, kuna ei ole teada, et üheski varasemas kohtuotsuses oleks analüüsitud hüvitiste kokkusobivuse konkreetset probleemi.
- 25 Olukord oleks teistsugune, kui teine pension oleks ette nähtud üldinvaliidsuse korral, sest sellisel juhul kompenseeriks selle pensioni asjaolu, et igasugune töötamine on võimatu, mis hõlmaks võimatust jätkata teatud kutsealal töötamist. Kuid see ei ole kaebaja puhul nii.
- 26 Samade kahjustuste puhul ei ole võimalik määrata kahte püsiva täieliku töövõimetuse hüvitist. Kuid sama haigus ei takista saada kahte püsiva täieliku töövõimetuse hüvitist, mis on eri skeemides kokkusobivad. Igal juhul on seetõttu asjakohane esitada teine, esimest täiendav küsimus, et selgitada välja, kas kokkusobimatus oleks õigustatud ega oleks diskrimineeriv juhul, kui hüvitised oleks määratud samade haiguste tõttu.